

# Evaluering af skriftlig eksamen i latin maj 2009

## Indledning

I år indstillede 56 eksaminander sig til skriftlig eksamen i latin, færre end nogensinde tidligere. Det lave antal skyldes bl.a., at ikke alle elever kom til eksamen i skriftlig latin, og det betyder, at det er vanskeligt at konkludere ret meget ud fra det ganske tynde statistiske materiale. Gennemsnittet på 7,48, hvilket svarer til 8,7 efter 13 skalaen, må betegnes som meget tilfredsstillende, det er lidt lavere end sidste års gennemsnit på 8,34 (ca. 9 efter 13 skalaen), det skyldes især, at procentdelen af eksaminander, der fik karakteren 12, faldt fra 20,3 til 7,1.

Karakterstatistikken stammer som altid fra censormødet på Avedøre Gymnasium og skal derfor tages med forbehold for evt. tastefejl.

## Karakterstatistik 2009

Karakterer	-3	00	02	4	7	10	12	I alt
Antal	0	1	5	6	21	19	4	56
Frekvenser	0,0	1,8	8,9	10,7	37,5	33,9	7,1	100
Frekvenser for beståede			9,1	10,9	38,2	34,5	7,3	

**Gennemsnit = 7,48**

1. kvartil = 5,79

Median = 7,79

3. kvartil = 9,68

Percentiler

10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	100%
2,84	5,17	6,19	6,99	7,79	8,58	9,32	10,05	10,79	12,00

## Opgaven

Opgaveteksten er taget fra første bog af Quintilians *Institutio oratoria*. Quintilian mener, at børn har godt af at blive undervist sammen med andre børn, både fordi de kan lære af hinanden, og fordi de lærer at omgås andre. I teksten argumenteres der for at sende børn i skole og ikke isolere dem hjemme ved hjemmeundervisning. En stor del af teksten er en kritik af den moral, der hersker, eller måske snarere ikke hersker, i romerske velhaverhjem. Hermed imødegås den kritik af skolen, som drejer sig om den skadelige indflydelse fra andre folks børn. Nej, skriver Quintilian, dårlig opførsel er ikke noget, børn lærer i skolen, men noget de har med i skole. Quintilian lægger således hovedansvaret for elevernes opdragelse på forældrene. Teksten indeholder således synspunkter, som til enhver tid er aktuelle i en debat om skole og opdragelse. Perspektivteksten i delspørgsmål 4 giver ideer til en sådan perspektivering, også til den eksaminand, som ikke vælger at besvare perspektiveringsspørgsmålet.

Teksten er ikke sprogligt vanskeligere, end at det er muligt for eleverne at forholde sig ikke kun til oversættelsen, men også til den latinske ordlyd, og det har i år ikke været nødvendigt at foretage rettelser i versionsafsnittet, sådan som læreplanen giver mulighed for.

Det var censorernes opfattelse, at opgaven fungerede fint og havde et indhold, som interesserede eksaminanderne. Indholdsmæssigt stillede opgaven så store krav til både forståelse af indhold og perspektiver herpå (og for den sags skyld også til læsning af opgaveformuleringen), at opgaven gav gode muligheder for en differentieret bedømmelse. De sproglige opgaver var overkommelige, især var der mange meget fine besvarelser af opgaven i syntaktisk analyse, som usædvanligt mange klarede uden eller med kun få fejl. Delopgaven i syntaktisk analyse havde de elementer, som vi plejer at kræve, men indeholdt i en forholdsvis kort analysesætning. Der er grund til at glæde sig over, at eksaminanderne både i år og sidste år klarede denne opgave så fornemt. Om opgavekommissionen skal drage den konklusion heraf, at kravet til denne delopgave nu kan skærpes lidt, kan overvejes.

### 1. Kontroloversættelsen

Som vi plejer at skrive på dette sted går opgaven ud på, at eksaminanden skal gengive teksten så ordret som muligt, så at sige besvare spørgsmålet: hvad står der egentlig på latin? I bedømmelsen indgår, ud over sprogrigtighed på dansk, hvor mange af de punkter, hvor den trykte oversættelse forholder sig "frit" til den latinske tekst, eksaminanden "rammer".

Der var mange gode besvarelser af versionsopgaven, og kun meget få var uantagelige. Størst vanskelighed voldte, som ventet, sætningen: ”Si terram attigerunt, e manibus utrimque sustinentium pendent.” Sætningen afslutter den passage, der skulle kontroloversættes, og har således ikke haft betydning for oversættelsen af resten af tekstuddraget. Pronominer i genitiv, der lægger sig adjektivisk til et substantiv i genitiv, bliver ofte oversat substantivisk, og *hujus metus* i årets opgave var ingen undtagelse og blev da fx oversat som ”dennes frygt”. Derudover forekom der tempusfejl, især i verberne, *corrumpimus*, *concupiscet*, *crescunt* og *attigerunt*, og *quid adultus* blev i nogle tilfælde til ”hvilken voksen”. Pronominer volder ofte vanskeligheder.

Censorberetningen plejer at indeholde en række punkter, som eleverne gerne skulle oversætte mere ordret. I år kunne listen se således ud:

facile erat (det var ikke noget problem)  
remedium (at imødegå)  
hujus metus (direkte objekt)  
Utinam...(hovedsætning)  
utinam (hvis bare)  
mores liberorum (børn)  
infantiam (fra den tidligste barndom)  
infantiam (dem)  
deliciis corumpimus (forkæler)  
vocamus (der går under navnet)  
indulgentia (fri opdragelse)  
nervos omnes mentis (børnene mentalt)  
nervos omnes corporis (børnene fysisk)  
quid concupiscet (hvilke begær skaber det)  
adultus (i den voksne)  
qui (at han)  
repat (som spæd lå i)  
prima verba exprimit (lært at tale)  
implicit subjekt i exprimit (barnet)  
intelligit (kan skelne mellem)  
poscit (vælge)  
conchylium (det bedste)  
palatum (til lækkermunde)  
os (til talere)  
instituiimus (vores undervisning gør..)  
ante ...quam (snarere end)

crescunt (tilbringer deres barndom)  
attigerunt (sætter deres ben på jorden)  
sustinentium (slaver, der giver dem en hjælpende hånd)  
pendent utrimque (er der slaver, der på begge sider)

## 2. Syntaktisk analyse

Helsætningen, der skulle analyseres (*Discunt haec miseri, antequam sciant vitia esse*), var kortere end sædvanligt. Den indeholder tre neksus, hvoraf en er infinit (akkusativ med infinitiv) og direkte objekt for *sciant* i den ledsætning, der lægger sig adverbielt til *discunt* i den overordnede neksus. Denne del af analysen har stor vægt i bedømmelsen.

I bedømmelserne accepteredes både bestemmelsen af *vitia* som subjekt og som subjektsprædikat, selv om der jo næppe er tvivl om, at [ea] er implicit subjekt og *vitia* subjektsprædikat. De øvrige ord voldte ingen vanskeligheder. Konjunktioner bestemmes af nogle som konjunktionaler, det accepteres, lige som det accepteres, at de holdes ude af analysen. Konjunktioner har jo ingen selvstændig ledfunktion, men binder led/ord sammen.

Analysesætningen er meget reel, den indeholdt tre neksus (opgavekommissionens minimumskrav er to neksus, hvoraf den ene er underordnet), men naturligtvis kan man diskutere, om sætningen indeholder for få ord. Besvarelserne var meget fine, og hvordan man end vurderer sværhedsgraden af opgaven, så er besvarelserne udtryk for, at studenter med latin på A-niveau har en fin kompetence inden for syntaktisk analyse, som giver dem gode forudsætninger for sproglige studier.

## 3. Tekstforståelse

Det er vigtigt, at eksaminanderne er trænet i at læse opgaveformuleringer. Opgaveformuleringen i år indeholdt kravet om en redegørelse og en diskussion. Der er hvert år eksaminander, der ikke er opmærksomme på, at opgaveformuleringerne indeholder flere elementer. Der synes ikke at være nogen generel forståelse af, hvad der menes med diskussion. Man kan fx i *Skrivehåndbogen* (Gyldendal 1997) finde definitioner på, hvad der kræves, når der i opgaven står: *redegør, analysér, karakterisér, perspektivér, vurdér, diskutér, tag udgangspunkt i og, tag stilling til*. Det er nyttigt, at eleverne er fortrolige med disse krav. En *diskussion* kræver, at man stiller synspunkter i teksten (eller i flere tekster) op over for hinanden, ser dem fra flere sider og argumenterer, både ud fra kriterier, som man angiver, og ud fra egne holdninger (op.cit. side 242 ff.).

Det lykkes for mange at give en fornuftig redegørelse for tekstens synspunkter, skønt mange forspiser sig på Quintilians prægnante formuleringer om romersk umoral, og det får nogle til at mene, at Quintilian sender børnene i skole for at undgå hjemmets skadelige påvirkning. Det kommer på den måde ikke til at stå klart, at Quintilian her argumenterer *mod* det synspunkt, som mange har, nemlig at børn lider skade af omgang med andre børn, og *for* det synspunkt, at forældre skal udvise omhu (*cura*) i opdragelsen af børnene, så de har et moralsk fundament, som immuniserer dem over for dårlige påvirkninger i skolen. Hermed er også antydnet, at der i teksten er mange modsætninger, hvorfor der også er rig lejlighed til at *diskutere* tekstens opfattelse af hjemmets og skolens betydning for dannelsen af barnets karakter.

Tekstbaggrundsspørgsmålene i opgave 4 er bl.a. formuleret således, at de, eller i det mindste nogle af dem, kan tjene som inspiration til opgaven i tekstforståelse, her spørges til arv og miljø, syn på opdragelse, socialklasser, og diskussionen kan aktualiseres gennem perspektiveringsspørgsmålet 4.a, der samtidig minder om betydningen af at inddrage den historiske kontekst.

#### 4. Tekstbaggrund

Igen i år synes eksaminanderne at have et fornuftigt forhold til brug af hjælpemidler, der har et ikke for stort omfang. Udgangspunkt for besvarelsen af spørgsmålene er teksten. To tredjedele af eksaminanderne har valgt at besvare perspektiveringsopgaven, som der er kød på, men som ikke er så let, som den kan synes. For ganske vist er der mange paralleller, men der er også mange forskelle. Perspektiveringsteksten handler jo om folkeskolen som socialt kit, men i argumentationen bag de to tekster er der godt stof til sammenligning, diskussion og eftertanke. Endelig er en fornuftig bevarelse af spørgsmålet afhængig af, at tekstens indhold er forstået rigtigt. Men opgaven har fungeret fint også på den måde, at den har engageret eksaminanderne og kaldt på mange egne synspunkter og overvejelser.

De øvrige spørgsmål er besvaret af så få eksaminander, at det er vanskeligt at generalisere ud fra besvarelserne. De bedste besvarelser har perspektiveringsspørgsmålet kaldt frem. I latin er der meget få, der besvarer billedspørgsmålet. I år havde opgavekommissionen som noget nyt inddraget begge billeder i et spørgsmål. Om det er en god ide, gav de fire besvarelser næppe svar på.

#### Elevernes valg af opgaver fremgår af skemaet:

	Antal af
--	----------

	besvarelser
En undersøgelse foretaget af LO's <i>Ugebrevet A4</i> (bilag 1) viser, at mange forældre overvejer at tage deres barn ud af folkeskolen. Sammenlign de argumenter, der refereres i bilag 1 og hos Quintilian, for at tage børn ud af skolen. Hvordan argumenteres der i begge tekster for skolens nødvendighed? Overvej, hvilke problemstillinger der er almene i de to tekster, og hvilke der skyldes den historiske kontekst.	36
b) Redegør med udgangspunkt i teksten for børns uddannelse i Rom.	9
c) Find i teksten nogle begreber, som Quintilian anvender i sin behandling af forholdet mellem arv og miljø, og vurder, hvordan han forholder sig til spørgsmålet.	7
d) Sammenlign tekstens syn på opdragelse med andre syn på opdragelse (i antikken eller senere).	9
e) Hvilke sociale grupper er repræsenteret i teksten? Redegør for deres forskellige opgaver og muligheder i en romersk familie.	5
f) Gør rede for tekstens syn på moralen i en romersk familie. Hvordan vurderer du teksten som kilde til romersk privatliv? Inddrag gerne andre tekster, du har læst, i besvarelsen.	3
g) Quintilians værk handler om uddannelsen af en taler. Giv eksempler på retoriske/stilistiske virkemidler i teksten.	4
h) Beskriv figur 1 og figur 2, og sammenlign de to bygningers arkitektur og funktion.	4